

TOOLKIT
17 NOVEMBER 2020

Kernboodschap

Gedeeltelijke lockdown gaat verder

Maatregelen blijven nodig om elkaar te beschermen

Het aantal coronabesmettingen daalt. Dat is goed nieuws. We houden ons goed aan de maatregelen, en dat heeft effect. Maar we zijn er nog niet. Daarom is het van belang dat we de gedeeltelijke lockdown voortzetten. We blijven het aantal contactmomenten en reisbewegingen beperken. We blijven de basisregels toepassen. En proberen elkaar door deze lastige periode heen te helpen.

Onder meer musea, theaters, zwembaden en pretparken kunnen na een sluiting van twee weken weer open en we mogen weer sporten in groepslessen. Mensen mogen per dag weer maximaal drie mensen thuis ontvangen en met maximaal vier mensen in groepsverband buiten zijn. Tegelijk blijft de gedeeltelijke lockdown in stand. We adviseren nog steeds om tot medio januari niet naar het buitenland te reizen, tenzij dat strikt noodzakelijk is. Om het aantal keren dat mensen in contact met elkaar komen te beperken, blijven evenementen verboden en is een algehele sluiting van de horeca.

Houden aan de basisregels

Het volhouden van de basismaatregelen blijft cruciaal om het aantal besmettingen terug te dringen. Wie klachten heeft, ook als ze mild zijn, blijft thuis en laat zich zo snel mogelijk testen. Wie besmet is, roept hulp in van anderen voor boodschappen en andere klusjes, zodat de besmette persoon thuis kan blijven. Iedereen houdt anderhalve meter afstand en wie op een drukke plek is, gaat weg. Er is een dringend advies om niet-medische mondkapjes te dragen in publieke binnenruimtes.

Steunmaatregelen en aandacht voor elkaar

Deze maatregelen hebben forse impact op de samenleving en de economie. Daarom ondersteunt het kabinet ondernemers, werkenden en werkzoekenden met steunmaatregelen. En er is aandacht voor mensen die zich eenzaam voelen of in de financiële problemen raken. Maar het is ook belangrijk dat we ons aan de maatregelen blijven houden. Om zelf gezond te blijven en om anderen gezond te houden. En om ervoor te zorgen dat we zicht krijgen op meer vrijheden in ons dagelijks leven, zolang het coronavirus er nog is – samen zijn met familie en vrienden, samen sporten en samen naar evenementen of een restaurant gaan.

Vooruitzicht

Begin december beslist het kabinet of de maatregelen kunnen worden aangepast. Dat betekent dat sinterklaasvieringen gevierd kunnen worden, maar we houden afstand van anderen en ontvangen maximaal drie personen thuis. Maar met wat creativiteit kunnen wellicht oplossingen worden gevonden om pakjesavond te vieren, bijvoorbeeld in kleine groepjes verspreid over meerdere dagen of via een digitale verbinding. Daarnaast doet Sint er goed aan om op tijd en bij voorkeur alleen zijn inkopen te doen en waar mogelijk lokaal of anders online te winkelen.

Het kabinet heeft nog niet besloten welke maatregelen gelden rondom de Kerstdagen en tijdens oud en nieuw. Maar hoe beter we ons nu aan de maatregelen houden, hoe groter de kans op aanpassing van de maatregelen.

Testen

Vanaf 1 december kan iemand ook getest worden als hij of zij geen klachten heeft, maar wel risico heeft gelopen op een besmetting. Dus als de CoronaMelder-app een melding geeft over een besmettingsrisico, of als iemand naar voren komt uit het bron- en contactonderzoek. Vanaf dat moment

gaat diegene in quarantaine. Na vijf dagen kan hij of zij zich laten testen en bij een negatieve test kan de quarantaine worden opgeheven.

Tijdelijke wet maatregelen COVID-19

Op 1 december gaat de tijdelijke wet maatregelen COVID-19 in. Dan gaat onder andere een mondkapjesplicht gelden in publieke binnenruimtes zoals winkels, musea, restaurants en theaters. Het kabinet zal daar binnenkort verder over communiceren.

De maatregelen

Groepen:

- Thuis ontvangt u maximaal 3 personen per dag. U ontvangt maximaal één groep mensen per dag.
- Buitenshuis mag u met maximaal 4 personen van verschillende huishoudens samen een groep vormen.
- In binnenruimtes waar mensen zitten geldt een maximum aantal personen van 30.

Het dagelijks leven:

- Reis zo min mogelijk
- Werk thuis, tenzij het echt niet anders kan.
- Iedereen van 13 jaar of ouder draagt een mondkapje in de publieke binnenruimtes en in het OV.
- In het voorgezet onderwijs (VO), middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger onderwijs (HO) draagt iedereen een mondkapje buiten de les.
- Alle eet- en drinkgelegenheden sluiten de deuren. Afhalen blijft wel mogelijk.
  - Uitzonderd zijn:
    - Hotels voor hotelgasten die er overnachten
    - Uitvaartcentra
    - Luchthavens voorbij de security check
    - Bedrijfskantines
    - Eet- en drinkgelegenheden in zorginstellingen voor patiënten en bezoekers van patiënten
    - Eet- en drinkgelegenheden bij locaties voor georganiseerde dagbesteding voor kwetsbare groepen
  - Locaties met een gecombineerde functie sluiten het deel met horecafunctie
- Winkels in de detailhandel sluiten uiterlijk om 20:00 uur.
  - Winkels die voornamelijk levensmiddelen verkopen mogen wel later openblijven.
- Tussen 20:00 uur – 07:00 uur wordt er geen alcohol meer verkocht of bezorgd.
- Het is niet toegestaan om tussen 20:00 uur en 07:00 uur alcohol op zak te hebben of te nuttigen in de openbare ruimte.
- Evenementen zijn verboden, met uitzondering van:

- Warenmarkten (de gewone weekmarkten)
- Beurzen en congressen
- Bioscopen, theaters, concertzalen, musea, etc.
- Wedstrijden van sporters in instellingen voor topsport, wedstrijden in de Eredivisie en Eerste Divisie van het voetbal en personen tot 18 jaar die sport beoefenen op de eigen club
- Betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de wet openbare manifestaties
- In de detailhandel blijft strikte naleving van de protocollen belangrijk. Als het te druk wordt, of de basisregels worden niet nageleefd kan (een deel van) een locatie gesloten worden. De handhaving wordt aangescherpt.
- Bij dierenparken, musea, bibliotheken en andere doorstroomlocaties geldt dat bezoek moet plaatsvinden op basis van een reservering per tijdvak. Dit geldt niet voor detailhandel en warenmarkten (de gewone weekmarkten).
- Verbod op zingen in groepsverband, met uitzondering van:
  - Professionele zangers
  - Kinderen tot en met 12 jaar
  - Zingen als onderdeel van de belijdenis van een geloof of levensovertuiging
  - Zingen als onderdeel van een demonstratie
- Bij uitvaarten mogen maximaal 100 mensen aanwezig zijn.

Sporten is beperkt mogelijk:

- Voor iedereen vanaf 18 jaar geldt dat sporten alleen mag op 1,5 meter afstand. Sporten mag individueel of in teamverband met niet meer dan 4 personen. Wedstrijden zijn niet toegestaan. Uitgezonderd zijn:
  - Topsporters met status in aangewezen locaties (zoals Papendal)
  - Voetballers (inclusief overig personeel in "bubbel") van de Eredivisie en Eerste divisie.
- Voor kinderen tot 18 jaar (sporten in teamverband en wedstrijden onderling met teams van eigen club toegestaan).
- Sportkantines, douches en kleedkamers zijn gesloten.
- Geen publiek bij sport.

Reizen:

Voor reizen in Nederland geldt:

- Reis zo min mogelijk
- Gaat u toch op vakantie? Blijf zoveel mogelijk op je vakantieadres.
- Beperk het aantal uitstapjes en vermijd drukte.

Voor reizen naar het buitenland geldt:

- Maak en boek [geen reizen naar het buitenland](#) tot half januari, tenzij strikt noodzakelijk.
- Vakantie en familiebezoek zijn geen noodzakelijke reizen.
- Controleer voor uw reis altijd het [actuele reisadvies per land op Nederlandwereldwijd.nl](#).
- Komt u terug uit een gebied met oranje reisadvies? Ga 10 dagen in thuisquarantaine.
- Check hiervoor het actuele reisadvies.

Vragen en antwoorden

Algemeen

Volgens de berichten zijn er dit keer goede en inhoudelijke gesprekken gevoerd in het Catshuis. Is alles nu weer pais en vree in het kabinet?

- Natuurlijk zijn er in het kabinet discussies. Daar is ook niets mis mee. Nog sterker: dat is belangrijk omdat verschillende standpunten en inzichten moeten worden gewisseld bij ingrijpende beslissingen en maatregelen. En die discussies lopen niet langs de partijpolitieke lijnen.
- Iedere minister of staatssecretaris kijkt vanuit zijn of haar specifieke verantwoordelijkheid naar de aanpak van het coronavirus en naar de gevolgen zijn van de voorgestelde maatregelen.
- We proberen met elkaar te komen tot maatregelen die het virus zo hard mogelijk raken en de maatschappij en de economie zo min mogelijk.
- Belangrijkste daarbij is dat we er uiteindelijk gezamenlijk uitkomen. Daarbij helpt natuurlijk dat het uitgangspunt door iedereen wordt gedeeld: de volksgezondheid en de bestrijding van het coronavirus is prioriteit nummer één voor het kabinet.

Klopt het dat u een bericht heeft gestuurd aan de leden van het kabinet waarin u oproept niet meer te lekken?

- Ik kan nooit zeggen of iets al dan niet besproken is in de context van de ministerraad.
- Maar over het algemeen geldt wat mij betreft: nooit over elkaar praten, alleen met elkaar praten.

Het 3 november pakket wordt alweer na 2 weken geschrapt. Zegt u daarmee eigenlijk niet dat deze maatregelen overbodig waren?

- We hebben op voorhand al gezegd dat deze maatregelen twee weken zouden duren.
- Die maatregelen waren nodig om de druk op de zorg te verlichten. Die druk was heel hoog.
- Met het pakket van twee weken hebben we het aantal ic-opnames en ziekenhuisopnames laten dalen.
- De mensen in de zorg hadden het ontzettend zwaar de afgelopen weken. We moesten iets doen voor hen.
- Die twee weken zijn nu voorbij, en we zien dat er inderdaad een daling is ingezet in de belasting van de ziekenhuizen.
- We gaan nu terug naar het maatregelenpakket dat we sinds 13 oktober kennen.
- Maar we zijn er nog niet. Het aantal besmettingen is nog hoog, net als de druk op de zorg.
- We moeten dus op blijven letten en vol blijven houden.

Vorige week preludeerde u al op afschaffing van het 3 november pakket terwijl het OMT hierover nog geen advies had gegeven. Wat is de waarde van zo'n advies dan eigenlijk nog?

- We hebben het 3 november pakket ingezet voor 2 weken. Dat hebben we meteen aan het begin gezegd. Daarna wilden we weer terug naar het 13 oktober pakket.
- En of het dus verantwoord is om dit te doen. Verantwoord vanuit de bestrijding van de pandemie.
- Het OMT advies is voor de medische kant het kompas van het kabinet.

- Die adviezen nemen we altijd serieus.
- In de besluitvorming wegen we als kabinet natuurlijk ook andere belangen af.
- Maar het OMT-advies wordt hierin altijd meegenomen.

Gaat u zich nu aan de routekaart houden of kunnen we weer een 'versnelling' of 'verscherping' verwachten die niet op de routekaart staan als de cijfers verslechteren?

- De routekaart is een leidraad voor de te nemen maatregelen.
- Het zorgt voor enige mate van voorspelbaarheid. En daar hebben we allemaal behoefte aan in deze grillige crisis.
- Toch is ook de routekaart niet in beton gegoten.
- Wat we onderweg leren nemen we mee in het verder verbeteren van de routekaart.
- Bijvoorbeeld of maatregelen in een bepaalde fase voldoende zijn. En wanneer maatregelen regionaal of landelijk moeten zijn.
- En ook de mate waarin maatregelen worden nageleefd en internationale ontwikkelingen spelen een rol.
- Zo zorgen we dat de maatregelen die genomen worden zo goed mogelijk passen bij wat er nodig is.

Maatregelen

Wanneer komt het kabinet met het maatregelenpakket voor de viering van Kerst en de Jaarwisseling?

- Begin december komen we met meer informatie over de feestdagen aan het eind van het jaar.
- Het is te voorbarig om daar nu al uitspraken over te doen, hoe graag wij dat ook zouden willen.
- Begin december hebben we meer zicht op de ontwikkeling van het aantal besmettingen. Dan weten we beter hoe het gaat met de druk op de zorg en kunnen we vooruitkijken op de rest van de maand en de feestdagen.
- Maar er zijn wel dingen die we al zeker weten. De feestdagen gaan er heel anders uitzien dan afgelopen jaren.
- We zullen hoe dan ook te maken hebben met de basismaatregelen, zoals 1,5 meter afstand houden tot mensen waar je niet mee samenwoont. Bij klachten altijd thuisblijven (en laat je testen) en ik verwacht dat we zeker ook beperkingen houden op de omvang van groepen. Dus ook bij het aantal mensen dat je thuis mag ontvangen.

Wat zegt u tegen de horeca: moeten zij zich voorbereiden op een opening tijdens de drukke Kerstdagen?

- Ik snap dat ondernemers dat graag willen weten.
- Veel van hen zetten alles op alles om het hoofd boven water te houden.
- Maar het is helaas voorbarig om nu al uitspraken te doen over de Kerst, hoe graag wij dat ook zouden willen.
- Begin december hebben we meer zicht op de ontwikkeling van het aantal besmettingen. Dan weten we beter hoe het gaat met de druk op de zorg en kunnen we vooruitkijken op de rest van de maand en de feestdagen.

Wat is uw boodschap aan al die kindertjes die hopen dat Sinterklaas bij hen langs komt / die hopen dat ze Pakjesavond met de hele familie kunnen vieren?

- We willen het liefst met de hele familie Sinterklaas vieren de komende weken. En dat snap ik.
- Maar we moeten ons ervan bewust blijven dat het risico op besmettingen nog steeds heel hoog is, en dat de zorg nog steeds overbelast is.
- Daarom moeten we ons blijven houden aan de maatregelen die nu gelden: niet meer dan drie mensen buiten je eigen huishouden thuis ontvangen. Dat geldt dus ook voor Pakjesavond.
- En houd je, ook op Pakjesavond, aan de basisregels; 1,5m afstand houden van mensen buiten je eigen huishouden, elkaar dus ook niet knuffelen, en zeker niet samen pakjesavond vieren als je je klachten hebt.
- Anders hebben we na 5 december een extra groot probleem.
- De Sint heeft afgelopen zaterdag zelf het goede voorbeeld gegeven, met een intocht zonder publiek. Laten wij deze weken ook extra creatief zijn tijdens het Sinterklaasfeest.

Kunt u alvast wat verder doorkijken en zeggen wat aan het einde van het jaar in ieder geval wel en niet mogelijk is?

- Ik snap die wens heel goed.
- Maar dat is helaas nog niet mogelijk. Veel mensen zijn hard aan het werk om te bekijken wat mogelijk is, maar dat is nu nog niet goed te zeggen. Want we weten niet hoe het verloop van het virus is. Als we ons allemaal aan de regels houden, is de kans dat er straks iets meer kan groter. Maar ik kan er echt niet op vooruit lopen.
- Kerst zal er anders uit zien dan andere jaren, maar hoe precies, daar komen we nog op terug.
- De besmettingsaantallen dalen, maar de druk op de zorg is nog steeds heel hoog.

Hoe kijkt het kabinet naar de derde golf die na de Canadese Thanksgiving ontstond?

- Dat heb ik ook gelezen en daar kijken we natuurlijk ook naar.
- Dat is een zorgelijke ontwikkeling.
- Wij focussen ons op de situatie in Nederland en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. En waar we kunnen leren van voorbeelden uit en gebeurtenissen in het buitenland, zullen we dat zeker doen.

Welke criteria hanteert het kabinet bij de overwegingen om af te schalen (aantal positief getesten, ziekenhuis/IC-opnames en/of de 'R')?

- We willen met elkaar terug naar het laagste risiconiveau. Daarin blijven we waakzaam, maar kunnen we als samenleving weer meer.
- We hebben inmiddels geleerd dat we het loslaten van maatregelen voorzichtig moeten doen. We willen onszelf geen derde golf cadeau doen.
- Het OMT heeft onderschreven dat een behoedzame teruggang van belang is.
- Zij komen binnenkort met een advies over welke criteria we precies zouden moeten hanteren.

Wat gaat u doen als het aantal besmettingen niet verder gaat dalen, zoals nu het geval lijkt?

- De daling is ingezet, maar het is de snelheid van de daling die zal bepalen wanneer we weer maatregelen kunnen loslaten.
- En al zijn de cijfers heel veel lager dan ze waren, ze zijn ook nog veel hoger dan ze moeten zijn.
- We moeten terug naar het eerste risiconiveau: waakzaam.
- In de berekeningen die nu op tafel liggen, zijn we daar rond half januari.
- We zullen dit maatregelenpakket dus echt nog wel even moeten volhouden.

Mensen zijn zo na bijna een jaar corona-ellende wel weer eens toe aan een feestje. Houdt het kabinet bij dat maatregelen ook rekening met het draagvlak onder bevolking en met de handhaafbaarheid?

- Draagvlak en handhaafbaarheid onder de bevolking is zeker belangrijk.
- Ik denk dat heel veel mensen het dilemma heel goed begrijpen. We hebben allemaal zware maanden achter de rug. En we zijn er nog niet.
- Mensen maken zich al langer zorgen om hun gezondheid of die van hun naasten, maar ook of ze hun werk behouden, of hun bedrijf door kan gaan. En er zijn mensen die zich eenzaam voelen doordat ze minder contacten hebben uit angst om besmet te worden of iemand te besmetten. We zijn er allemaal wel toe om de zinnen te verzetten.
- Maar we hebben te maken met een pandemie. Met een virus dat nog niet bestreden is. En veel mensen hebben ook – terecht – zorgen over het virus. Niemand wil dat de besmettingen verder oplopen, dat meer mensen ziek worden, dat de zorg verder belast wordt en dat de samenleving nog verder dichtgaat.
- Daar moeten we een balans tussen vinden. En ik denk dat Nederlanders dat heel goed begrijpen.

In Oostenrijk en Slowakije gaan ze de hele bevolking testen. Denkt Nederland daar ook over na?

- Slowakije heeft besloten om de hele bevolking in één keer te testen om verder olopende besmettingen te voorkomen en een tweede golf proberen de kop in te drukken.
- Grootschalig testen is een manier om zicht op het virus te krijgen en te houden.

- Tegelijkertijd is de effectiviteit van eenmalig massaal testen – zeker bij een lager aantal besmettingen - onduidelijk. Het is een moment opname.
- Naast grootschalig, wil je ook frequent kunnen testen.
- Je wilt geen momentopname, maar het virus en hoe het zich ontwikkeld blijvend in beeld houden.
- Naast grootschalig, wil je juist ook frequent kunnen testen. In Nederland werken we er daarom naartoe dat vanaf het voorjaar van 2021 iedereen (met of zonder klachten) zich minstens 1 keer per maand kan laten testen.
- Begin januari starten er daarvoor al twee experimenten. In februari maken we grootschalig testen in een aantal regio's mogelijk.
- Zo doen we ervaring op, krijgen we inzicht in de meerwaarde hiervan en kunnen we kijken wat de beste aanpak is.

Wat zijn nu precies de regels voor het sporten: wat mag er wel en wat mag er niet?

- Er mag buiten gesport worden op 1.5 meter afstand en met maximaal 4 personen per groep.
- Er mag binnen gesport worden op 1.5 meter afstand en met maximaal 4 personen per groep tot in totaal 30 personen per ruimte (excl. personeel).
- Sport- en fitnessclubs, sportlocaties en zwembaden zijn open.
- Groepslessen zijn niet verboden.
- Alle sportkantine, douches en kleedkamers zijn gesloten (kleedkamers bij zwembaden zijn open).
- Publiek bij zowel amateur als professionele sportbeoefening is verboden.

Horeca en evenementen

Hoe staat het met de pilots die de horeca samen met EZK en JenV ontwikkelt?

- We nemen nu de maatregelen die nodig zijn om het virus de kop in te drukken en ondertussen moeten we ook nadenken over wat er straks weer kan.
- EZK en J&V werken daarom samen met vertegenwoordigers van de horeca aan ideeën en maatregelen voor de nabije toekomst. Maatregelen die een minstens zo groot effect hebben op het terugdringen van de virusverspreiding, maar straks meer ruimte kunnen bieden aan de horeca.
- Een pilot is een van de ideeën die besproken worden, maar of dit past, en haalbaar is wordt nog uitgezocht.
- Bij de mogelijkheden zijn we altijd afhankelijk van de actuele besmettingscijfers en de ontwikkeling van het virus.
- Het is nu dus te vroeg om hier conclusies aan te verbinden.

Hoe staat het met de fieldlabs voor evenementen?

- Vrijdag 13 november hebben staatssecretaris Keijzer, minister de Jonge, minister Grapperhaus, minister van Ark en minister van Engelshoven met de evenementensector gesproken. Het kabinet gaat onder voorwaarden akkoord met het organiseren van sommige testevents op termijn.
- Op dit moment zijn de besmettingscijfers nog te hoog, de huidige maatregelen zijn nodig om het virus de kop in te drukken. Intussen moeten we nadenken over wat wel kan. Het organiseren van testevents is daar onderdeel van.
- De evenementensector heeft in oktober een plan neergelegd voor de organisatie van testevents. Dat plan is aan het RIVM voorgelegd. Het RIVM geeft aan dat de testevents georganiseerd kunnen worden, maar heeft ook opmerkingen geplaatst. Het virus moet verder teruggedrongen worden en het is pas toegestaan als we op een lager risiconiveau zitten (waakzaam).
- Dat is nu helaas nog lang niet het geval. Wanneer de besmettingen teruglopen en we in de fase waakzaam komen, dan kunnen de testevents – na overleg en - onder voorwaarden voor een deel starten.
- We hopen dat dit begin volgend jaar het geval is
- Alles is afhankelijk van de ontwikkelingen van het virus.

[Achtergrond:

- Het gaat in eerste instantie om:
  1. Bioscopen, theater, zakelijk congres (met meer mensen dan nu is toegestaan)
  2. Voetbalwedstrijd (met meer mensen)
 Daarnaast wordt er (op termijn) gekeken naar Indoor concert, dancefestival en festivals buiten.]

Gaat dit om een versoepeling?

- Afsproken is dat we willen starten met het voorbereiden van testevents voor als het risiconiveau weer op waakzaam staat (niveau 1).
- Het gaat dus niet om het weer toestaan van grotere evenementen.
- We hebben daarbij een hele belangrijke kanttekening geplaatst: allemaal afhankelijk van de ontwikkelingen van het virus.
- Het toezeggen van het voorbereiden van testevents bij een lager risiconiveau is dus geen versoepeling van de huidige coronamaatregelen.

Reizen

Op Curaçao is het aantal besmettingen ineens omhooggeschoten. Denkt u niet dat u dat deels hebt veroorzaakt door expliciet te zeggen dat mensen nog wel naar de Caribische delen van het Koninkrijk mochten reizen, waarna dat ook op grote schaal gebeurde?

- Die analyse deel ik niet.
- De autoriteiten op Curaçao hebben ons (via een brief van de MP van Curaçao) laten weten dat de huidige oplopende besmettingen zijn terug te leiden tot enkele flinke clusters in de werksfeer. Deze besmettingen zijn niet gerelateerd aan toeristisch verkeer van Nederland naar de eilanden. Curaçao vraagt bij inreizen om een negatieve PCR-test uitslag, dit geldt voor de overige 5 eilanden ook.
- De autoriteiten hebben een aantal aanscherpingen van maatregelen aangekondigd, waarvan ik hoop dat ze effect zullen hebben. De maatregelen zijn ingegaan per maandag 16 november en net als in Nederland zal ook op Curaçao tijd nodig zijn om het effect van de maatregelen te kunnen vaststellen.
- We baseren onze reisadviezen op een risico-inschatting van het RIVM. Het RIVM heeft ons vandaag nog geadviseerd om de reisadviezen voor Curaçao en Bonaire niet aan te passen.
- Voor iedereen die vakantie houdt op Curaçao of elders in het Caribisch deel van het Koninkrijk geldt natuurlijk dat altijd de geldende maatregelen nageleefd moeten worden. Met de oplopende cijfers wil ik dit uitgangspunt met klem benadrukken.

Achtergrond – systematiek reisadviezen

- Reisadviezen voor Caribisch Nederland stelden we tot nu toe vast op dezelfde manier als voor het buitenland.
- Deze systematiek paste niet goed bij de specifieke problematiek van eilanden. Een klein aantal besmettingen leidden bijvoorbeeld al tot het overschrijden van drempelwaarden.
- Daarom werken we in overleg met het RIVM aan een nieuw beoordelingskader, die aansluit bij de inschalingsystematiek voor regio's in Europees Nederland. Daarbij wordt naast het aantal besmettingen bijvoorbeeld ook gekeken naar het bron- en contactonderzoek en de druk op de lokale zorg.
- Het RIVM heeft vandaag deze vernieuwde systematiek toegepast op de eilanden en komt tot de conclusie:
  - Curaçao is geel, blijft geel
  - Bonaire is geel, blijft geel
  - Aruba is oranje, kan naar geel
  - St. Maarten is oranje, blijft oranje
- Specifiek voor Curaçao zegt het RIVM:
  - De incidentie is 197 per 100.000, met een positivity rate van 13%.
  - De situatie is ernstig, maar Curaçao heeft stevige en de juiste maatregelen genomen. Er is tijd nodig om te zien of deze effect hebben. Het RIVM monitort dit dagelijks.

Tijdelijke Wet Maatregelen

Hoe ziet het proces eruit voor de invoering van de wet? Wanneer gaan jullie de Kamer verder informeren?

- De wet is vrijdag 13 november gepubliceerd in het Staatsblad.
- Het Tijdelijk besluit veilige afstand is bij de Tweede Kamer voorgehangen.
- De Raad van State heeft aangegeven geen opmerkingen te hebben over het ontwerpbesluit en geadviseerd het besluit te nemen.
- Er zijn nog vijf regelingen in voorbereiding, waarvan twee voor Europees Nederland en drie voor Caribisch Nederland.
- Ik verwacht deze vijf regelingen in de loop van deze week aan de Tweede Kamer en de Eerste Kamer voor te leggen.
- Het gaat om de wettelijk voorgeschreven voorhangprocedure.
- Daarna kan de wet in werking treden. Naar verwachting op 1 december.

Wanneer gaat de TVM in?

- Ons streven om de wet zo spoedig mogelijk in werking te laten treden.
- De richtdatum is 1 december.
- De daadwerkelijke inwerkingtreding is mede afhankelijk van de voorhangprocedure in beide Kamers.

Hoe hoog wordt de boete op het niet dragen van mondkapjes? Hoe gaat dat gehandhaafd worden?

- De hoogte van de boetes wordt 95 euro. Dat is gelijk aan de boetes voor overige overtredingen van coronaregels.
- Op dit moment werkt het Openbaar Ministerie de voorwaarden van de handhaving uit
- Uiteraard is het voor ons allemaal even wennen aan nieuwe regelingen.
- Maar ik zie om me heen ook al heel veel mensen die het huidige advies over het dragen van mondkapjes opvolgen.
- Er moet nog een tandje bij; omdat het hier gaat om een virus gaat met mogelijk ingrijpende gevolgen, is het van belang dat snel wordt overgegaan tot strikte naleving en zo nodig dito handhaving.
- Daar zal duidelijk over worden gecommuniceerd vanuit de Rijksoverheid:
- Er zal vanuit het Rijk een brede campagne opgezet worden zodat mensen weten wat de regels zijn.

Werkgevers & werknemers

Werkgevers en werknemers roepen het kabinet op (De Telegraaf 16 nov.) het steunpakket niet af te bouwen nu door de tweede golf een grote hoeveelheid ontslagen dreigt? Geeft u hier gehoor aan?

- Ik begrijp heel goed dat mensen nu vooral denken: laat die steunpakketten nog maar even doorgaan. Toen er een paar weken geleden weer scherpere maatregelen kwamen waren we heel blij dat er nog zo'n fors steunpakket is
- Het is ook niet voor niets dat het kabinet het laatste steunpakket voor negen maanden heeft laten gelden.
- Het laatste steunpakket doet meer dan alleen zorgen dat ondernemers de lonen en de huur kunnen blijven betalen, er is ook flink geld uitgetrokken voor omscholing en herscholing
- De coronacrisis duurt namelijk nu al zo lang dat ondernemers soms ook hun bedrijfsvoering aan moeten passen. Je ziet veel mensen die al of niet tijdelijk niet meer het werk kunnen doen wat ze eerder deden, en die nu ergens anders kijken of ze leuk en nuttig werk kunnen doen
- Daar is nu dus ook aandacht voor. Niettemin trekt de overheid nog steeds miljarden euro's uit aan steun om banen te behouden
- Er is inderdaad in een geleidelijk afschaling voorzien. Het kabinet komt binnenkort met een brief waarin die afschaling wordt bezien in het licht van nieuwe ontwikkelingen. Ik kan daar uiteraard niet op vooruit lopen, want nieuwe inzichten worden daarin meegenomen.

Ondernemers klagen ook dat er nu al wordt afgebouwd?

- Per 1 oktober zijn de regelingen nog zeer fors. De TVL, het geld waar ondernemers aanspraak op kunnen maken voor vaste lasten, is flink verhoogd, van maximaal 50.000 naar 90.000 per kwartaal (in plaats van per 4 maanden). Wel met iets striktere criteria
- De NOW is van 90 naar 80 procent gegaan, maar is ook ruimte om de loonkosten te laten dalen met tien procent zonder dat dit ten koste gaat van de NOW-subsidie. Dit geeft werkgevers ruimte om bijvoorbeeld vacatures niet meer in te vullen, of om mensen te ontslaan als dat helaas nodig is. Dat is belangrijk in deze fase nu de impact van het virus langer duurt en werkgevers zich moeten aanpassen. Overigens geldt bij ontslag het reguliere ontslagrecht.

Ondernemers beklagen zich over de botsende wereld van het VNO-NCW en VWS. De Telegraaf spreekt van een clash tussen ondernemers en 'witte jassen'. Wat is uw reactie?

- Dat beeld herken ik niet.
- Er wordt hard gewerkt om de testcapaciteit steeds verder uit te breiden, om meer mensen sneller en vaker te testen.
- Dat doet VWS samen met de GGD'en, VNO-NCW en met ondersteuning van defensie, waardoor er de komende tijd steeds meer (X)L-locaties bijkomen.
- Bovendien wordt er gewerkt aan het testen via de werkgever zelf.
- Die samenwerking is niet alleen in het belang van de infectieziektebestrijding, maar juist ook om het economisch en maatschappelijk verkeer weer mogelijk te maken.

Hoe kijkt het kabinet aan tegen het voorstel van VNO NCW over de testsamenleving?

- De testsamenleving is een goed idee om naartoe te werken.
- Daar zijn we ook al hard mee bezig. We breiden de testcapaciteit steeds verder uit.
- En dat doen we in samenwerking met onder andere VNO-NCW.
- Dat is helaas niet van vandaag op morgen gerealiseerd, hoe graag we dat allemaal ook zouden willen.
- We moeten het wel zorgvuldig doen, om het verantwoord te laten zijn.

Wat doet het kabinet om ervoor te zorgen dat meer mensen thuis werken?

- Het advies blijft om, als dat kan, zoveel mogelijk thuis te werken
- Het kabinet is in overleg met zowel werkgevers als werknemers over thuiswerken.
- Op vrijdag 6 november is er nog overleg geweest van MSZW en MEZK met sociale partners.
- Daaruit is onder andere hernieuwde oproep van alle partijen tot thuiswerken gekomen.
- Ook is afgesproken om gezamenlijk een beter beeld te krijgen waar problemen bij thuiswerken zitten
- Er lopen verschillende campagnes met concrete tips vanuit SZW om werkgevers en werknemers te ondersteunen bij het thuiswerken.
- SZW richt een digitaal platform op voor werkgevers (via slimwerkgeven.nl) en werkenden (via hoewerktnederland.nl) met alle informatie over thuiswerken, regels, goede voorbeelden en tips.
- Samen met VNO loopt de campagne Thuiswerken is Topsport.
- Er is extra aandacht voor mentale en fysieke vitaliteit tijdens thuiswerken.
- Staatssecretaris van 't Wout opende gisteren de Week van de Werkstress met Mariette Hamer, met extra aandacht voor thuiswerken.
- Staatssecretaris van 't Wout gaat in samenwerking met de SER het gesprek aan met de samenleving: werkgevers, werknemers, professionals, deskundigen en wetenschappers over Thuiswerken op langere termijn.
- Op basis van die gesprekken komt er een adviesaanvraag bij de SER in 2021.
- Het is nu misschien zwaar, maar hou vol en werk thuis als dat kan.

Quarantaine*Gaat het kabinet mensen compenseren die in quarantaine moeten?*

- In quarantaine en/of isolatie gaan bij klachten of een hoog risico daarop is de beste manier om verspreiding van het virus tegen te gaan.
- En adviezen zijn er om op te volgen. Dus als de GGD zegt: 'Blijf thuis, dan blijf je thuis.'
- Tegelijkertijd begrijp ik ook dat het voor sommige mensen niet altijd makkelijk is om in quarantaine gegaan. Bijvoorbeeld vanwege hun werk. Of hun thuissituatie.
- Die mensen gaan we beter ondersteunen.
- In samenwerking met het Rode Kruis en de GGD gaan we ervoor zorgen dat deze mensen worden begeleid door een quarantainecoach die tijdens de quarantaineperiode contact onderhoudt.
- Wanneer mensen ondanks deze hulp weigeren in thuisisolatie te gaan, kan een verplichting worden opgelegd.

Vindt u dat er compensatie moet komen voor bepaalde groepen zoals de gedragsunit van het RIVM wil?

- In quarantaine en/of isolatie gaan bij klachten of een hoog risico daarop is de beste manier om verspreiding van het virus tegen te gaan.
- En adviezen zijn er om op te volgen. Dus als de GGD zegt: 'ga met je kont op de bank zitten', dan ga je met je kont op de bank zitten.
- Tegelijkertijd begrijp ik ook dat het voor sommige mensen niet altijd makkelijk is om in quarantaine gegaan. Bijvoorbeeld vanwege hun werk. Of hun thuissituatie.
- Die mensen gaan we beter ondersteunen.
- In samenwerking met het Rode Kruis en de GGD gaan we ervoor zorgen dat deze mensen worden begeleid door een quarantainecoach die tijdens de quarantaineperiode contact onderhoudt.
- Wanneer mensen ondanks deze hulp weigeren in thuisisolatie te gaan, kan een verplichting worden opgelegd.

Wat vindt u van mensen die positief zijn getest maar niet thuisblijven (1 op de 5)?

- Quarantaine is een flinke opgave met soms grote gevolgen, ook financieel.
- De minister van SZW verkent nu hoe hiermee omgegaan moet worden en komt over een aantal weken met een brief.
- Daarnaast kunnen we mensen ook op andere manieren ondersteunen.
- Zo hebben we een quarantainegids laten maken en er komen quarantainecoaches.
- Ook de verkorting van de quarantaineduur tot 5 dagen voor mensen zonder klachten gaat helpen bij de naleving.

Inlichtingenvergaring LIMC

Reactie op berichten over defensie eenheid (Land Information Manoeuvre Centre)?

- Berichten gezien.
- Naar ik heb begrepen betreft het een nieuwe eenheid die in het voorjaar in opbouw was.
- Defensie kan in het binnenland opereren onder burgerlijk gezag. Bijvoorbeeld in het kader van de coronacrisis.
- De minister van defensie zoekt de gang van zaken in dit geval precies na en zal daar de kamer over informeren.
- Ik wacht dat af.

Was u of AZ op de hoogte van de werkzaamheden van deze eenheid?

- Ik weet dat Defensie vanaf het voorjaar bijstand heeft geleverd in de coronacrisis. Naast hulp in de logistiek heeft Defensie onder meer 500 artsen en verpleegkundigen ingezet en patiënten spreiding mee helpen opzetten.
- Van de inzet van deze eenheid was mij, noch AZ, iets bekend.
- Dat is overigens niet vreemd, ik word in de regel niet geïnformeerd op het niveau van de inzet van bepaalde eenheden.

VWSVaccins

Wanneer komt de Gezondheidsraad met het advies over het vaccinatieprogramma en wanneer het kabinetsstandpunt daarover?

- Deze week verwacht ik het advies van de Gezondheidsraad over de prioritering van doelgroepen.
- Kort daarop zal ik namens het kabinet een reactie op dit advies met de Kamer delen.
- Hierbij worden ook internationale inzichten meegenomen.
- Tegen de tijd dat een vaccin door EMA is goedgekeurd adviseert de Gezondheidsraad nogmaals over de te vaccineren groepen op basis van de dan beschikbare data.

Waarom heeft Nederland nog geen speciale koelmachines ingekocht voor het bewaren van het vaccin? Andere landen kopen nu de voorraden op bij Nederlandse bedrijven, straks vissen we weer achter het net?

- Voor de opslag van vaccins is geanticipeerd op opslagcapaciteit bij 80 graden onder nul.
- Het RIVM beschikt al over dergelijke ultralow-vriezers en er zijn de afgelopen maanden extra vriezers aangeschaft.
- Deze vriezers zijn besteld bij een Nederlandse partij en ze worden eind december geleverd.
- Daarmee is er voldoende vriescapaciteit voor de opslag van de vaccins voorzien.

Veel mensen zeggen dat zij zich niet willen laten inenten als er een vaccin komt, met name jongeren. Is dit een gevaar voor de effectiviteit van vaccinatie en ondergraaft dit uiteindelijk het streven om Nederland van het slot te halen? Wat gaat het kabinet doen om de bereidheid om te vaccineren te vergroten?

- Het is van belang dat voldoende mensen zich laten vaccineren.
- Onderzoek heeft inderdaad aangetoond dat jongeren zich over het algemeen minder snel geneigd zijn zich te laten vaccineren dan ouderen.
- Ergens kan ik mij dat voorstellen, omdat ouderen vaak ernstiger ziek worden door dit virus dan jongeren.
- Maar het is belangrijk om je te realiseren dat je je niet alleen laat vaccineren om jezelf te beschermen, maar ook voor anderen in je omgeving.
- Hoe sneller wij ervoor zorgen dat het virus minder rondwaart in de maatschappij, hoe minder mensen ernstig ziek worden.
- [Ten overvloede: een plicht tot vaccinatie komt er niet.]
- Het kabinet zet in op een brede communicatiestrategie, waarbij er speciale aandacht uit zal gaan naar de jongere doelgroep, onder andere via sociale media.

Diversen

U benadrukte tijdens de live-sessie vorig week dat ook volop wordt ingezet op een tweede perspectief – naast vaccins – dat bestaat uit innovatieve behandelingen. Is er al enig zicht op de resultaten van die inspanningen en investeringen?

- Ik investeer ruim 8 miljoen euro in onderzoek naar inzet van het tuberculosevaccin (BCG-vaccin) bij kwetsbare personen.
- Het gaat hier - ook internationaal gezien - om het grootste onderzoek in zijn soort. Als Nederland lopen we dus voorop.
- Ook heb ik de bloedbank eerder dit jaar opdracht gegeven om bloedplasma te verzamelen en hier een geneesmiddel van te maken met antistoffen tegen het coronavirus.
- De eerste 4000 doses van het medicijn met deze antistoffen zijn nu gereed. En er wordt de komende maanden nog verder geproduceerd.
- Bovendien zijn er inmiddels twee medicijnen geregistreerd voor de behandeling van COVID-19: dexamethason en remdesivir. Beide heeft Nederland voldoende op voorraad.

Er zijn bij herhaling berichten dat een falend testbeleid (en BCO) mede oorzaak is van de strenge maatregelen die zijn genomen. Trekt u zich die kritiek aan?

- Van kritiek kun je vaak iets leren, dat probeer ik in ieder geval altijd te doen.
- Deze conclusie vind ik wel wat te kort door de bocht
- Dat doet geen recht aan al die mensen onder andere bij de GGD die zich al maanden een slag in de rondte werken om iedereen getest te krijgen en bron- en contactonderzoek uit te voeren.
- Ook in landen waar meer wordt getest zijn nu strengere maatregelen nodig.
- Dat neemt niet weg dat het kabinet meer mensen, vaker en sneller wil kunnen testen. Daar werken we dus aan.
- En we hebben inmiddels geleerd dat we het loslaten van maatregelen voorzichtiger moeten doen.